

Αγαπητέ αναγνώστη, στις σελίδες που ακολουθούν πρόκειται να διαβάσεις τη δεύτερη συνέχεια του βαλκανικού νουάρ σε συνέχειες, *Ο Παύλος Μελάς χαμένος στο Μεγάλο Πουθενά*. Στο προηγούμενο μέρος, που δημοσιεύσαμε στο τεύχος 60, αναφερθήκαμε στον ανταγωνισμό διαφόρων γραφικών παρακρατικών γύρω από το ποιος θα ηγηθεί του Μακεδονικού αγώνα. Ένας ανταγωνισμός που, όπως είδαμε, τελικά οδήγησε στη μονομαχία του Π. Μελά με τον Κολοκοτρώνη στον Χεζόλιθο, απ' όπου βγήκε νικητής ο πρώτος. Τέλος είχαμε αφήσει τον ήρωά μας να αναπαύεται στις δάφνες του και να αναμένει το επόμενο μεγάλο ταξίδι του. Αυτή είναι η συνέχεια του ταξιδιού του.

Ο ΠΑΥΛΟΣ ΜΕΛΑΣ ΧΑΜΕΝΟΣ ΣΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΠΟΥΘΕΝΑ

ΒΑΛΚΑΝΙΚΟ ΝΟΥΑΡ ΣΕ ΣΥΝΕΧΕΙΕΣ, Μέρος 2ο

12 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1904, ΚΑΠΟΥ ΣΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Ο άντρας καθόταν στην άκρη ενός πεσμένου κορμού. Λίγα μέτρα πιο μακριά μια χοντρή μύγα προσπαθούσε να φέρει βόλτα μια τεράστια σβουινιά σκατά. Φαινόταν ευτυχισμένη. Γύρω της, ένα αδιαπέραστο σύννεφο από μυγάκια. Τρέφονταν από τα σκατά που έπεφταν από την αλογόμυγα. Όταν τέλειωναν το φαγητό τους γύρναγαν στο ευάρεστο έργο του σπασίματος των αρχιδιών του. Τα γαμημένα έμπαιναν παντού. Στο στόμα, στη μύτη, στα αυτιά. Κοίταξε τις μπότες του. Γεμάτες λάσπες και σκατά. Κοίταξε τα ρούχα του. Γεμάτα λάσπες και αίμα. Κοίταξε τον άντρα που ήταν πεσμένος μπροστά του. Η σφαίρα είχε διαπεράσει το πίσω μέρος του κρανίου του και είχε εξέλθει από εκεί που κάποτε βρισκόταν η μύτη του. Το πίσω μέρος του κεφαλιού του ήταν σχεδόν ανέπαφο. Απλώς μια μικρή καπνιστή εσοχή φανέρωνε το σημείο εισόδου της σφαίρας. Τον είχε πυροβολήσει εξ' επαφής. Το πρόσωπο του άντρα είχε εκραγεί στο σημείο εξόδου. Εκεί που κάποτε βρισκόταν το τρίγωνο των χαρακτηριστικών, τώρα έχασκε μια τρύπα με χυμένα μυαλά, οστά και σάρκες. Ένα μικρό ρυάκι από αίμα έσπρωχνε μαλακά κομμάτια κρέατος προς τα σκατά. Πάνω στη σβουινιά είχε καρφωθεί ένα δόντι. Ήταν κίτρινο και μαύρο μαζί.

Ήταν σουρούπο. Μέσα στο βούρκο. Οι δυο τους. Αυτός και το χαλασμένο δόντι του νεκρού άντρα που μόλις είχε δολοφονήσει. Εδώ και κάποια ώρα τού είχε καρφωθεί να πάει να το τραβήξει. Σκεφτόταν να το τοποθετήσει δίπλα από κάποια άλλα δόντια που βρίσκονταν πεταμένα εκεί που κάποτε ήταν το πρόσωπο του άντρα. Για κάποιο λόγο αυτή η σκέψη τον καθησύχαζε. Ξαφνικά χτύπησε τη γροθιά του στο γόνατο και έσφιξε τα δόντια του. Διάβολε. Οι νεκροί είναι νεκροί και τα νεκρά τους δόντια μένουν νεκρά μες στα σκατά. Οι ονειροπολήσεις είναι έργο των αδύναμων και των γυναικιών. Ο κόσμος ανήκει στους ανθρώπους της δράσης. Τέτοιοι ήταν και αυτός. Ανερχόμενος στρατιωτικός καριέρας. Γόνος μιας εκ των καλύτερων οικογενειών της Αθήνας. Σύζυγος θυγατέρας μεγάλης πολιτικής οικογενείας. Σκούπισε τα ξερατά από το στόμα του και σηκώθηκε. Λιποθύμησε και έπεσε. Με το πρόσωπο. Μέσα στα σκατά.

ΠΕΡΙΠΟΥ ΔΥΟ ΜΗΝΕΣ ΝΩΡΙΤΕΡΑ 28 ΙΟΥΛΙΟΥ 1904, ΑΘΗΝΑ

Η πόρτα άνοιξε. Ο Ίωνας μπήκε. Ο γραμματέας τον κοίταξε δουλικά πάνω από τα γυαλιά του. Ο Ίωνας τον κοίταξε στα μάτια. Στο βλέμμα του διαγραφόταν η σκέψη του. Σκουλήκι. Γραφιάς. Αδύνατος. «Είναι μέσα;», ρώτησε. «Ο κ. Δραγούμης είναι σε μια κατεπείγουσα συνάντηση». Σκατά. Κοίταξε την ώρα. Σχεδόν απόγευμα. Ο γέρος πάλι πάλευε όλη μέρα για να χέσει. Αυτό ένα πράγμα σημαίνει. Νεύρα. Σκατά. Άνοιξε την πόρτα του γραφείου. Την έκλεισε και χύθηκε σε μια κόκκινη πολυθρόνα.

Έβγαλε ένα φίλτρο και το άναψε. Κοίταξε τα πορτρέτα γύρω του. Μάρκος Δραγούμης. Ο Γενάρχης. Καταγωγή, Βογάτσικο Καστοριάς. Κτηματίας. Έμπορος. Διοικητικός επί οθωμανικής αυτοκρατορίας στη Μολδοβλαχία. Φαναριώτης. Πλούσιος. Μυστικό μέλος της Φιλικής Εταιρίας. Πληρεξούσιος της Μακεδονίας στην εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας.

Νικόλαος Δραγούμης. Ο παπούς του. Γεννηθείς το 1809 στη Κωνσταντινούπολη. Σε ηλικία 17 χρονών χρημάτισε γραμματέας της εθνοσυνέλευσης της Ερμιόνης. Στα 19 του προσλήφθηκε στο γραφείο του Καποδίστρια. Εκτοτε υπηρέτησε σε δεκάδες κυβερνητικές και διοικητικές θέσεις. Από το 1845, οπότε και αποσύρθηκε από την ενεργό πολιτική, επικεντρώθηκε στην πνευματική διάπλαση του έθνους. Για την ακρίβεια συνεργάστηκε με τον άγνωστο τότε φέρελπι νεαρό Παπαρηγόπουλο και εξέδωσαν το περιοδικό «Πανδώρα».¹

Έπειτα ο γέρος.² Βλοσυρός και συνοφρυωμένος. Το δικό του πορτρέτο δεν υπήρχε πουθενά. Του γέρου του άρεσε να του υπενθυμίζει ότι δεν έχει κερδίσει ακόμη τη θέση του στον τοίχο. Ο γέρος ήταν ένας γεροξεμωραμένος. Η θέση του ήταν δικαιοματικά στον τοίχο. Η οικογένειά του κυβερνάει αυτό το γαμημένο κράτος πριν ακόμη τη δημιουργία του.

Η πόρτα άνοιξε. Ο γέρος μπήκε. Προχώρησε αμίλητος και κάθισε στο γραφείο του. Απέναντί του ο γιος του. Ανάμεσά τους ένα πιάτο με σύκα. Ο γέρος έπιασε ένα σύκο και το καθάρισε. Ο Ίωνας κοίταζε το γέρο. Ο γέρος κοίταζε το σύκο. Το βλέμμα του, το βλέμμα ενός ανθρώπου που οι προσπάθειές του είχαν στεφθεί από απόλυτη αποτυχία. Ο γέρος δάγκωσε το σύκο. Μια σταγόνα ζουμιού κύλησε από το στόμα του.

«Λοιπόν;»

«Λοιπόν τι;»

«Λοιπόν γαμώ το Χριστό σου. Δεν έχεις ακούσει τίποτα ακόμη;»

«Τι να ακούσω;»

«Ότι μας γάμησαν, αυτό να ακούσεις;».

Ίων και Στέφανος Δραγούμης σε σύσκεψη. Ο γέρος υπολογίζει, ο γιος κοιτάει με προσοχή και μαθαίνει.

Αν και το όνομα των Δραγούμηδων χάνεται από την ενεργό πολιτική σκηνή μετά τη δολοφονία του τελευταίου άρρενος Δραγούμη, Ίωνα, το 1919, αυτό δεν σημαίνει ότι η οικογένεια εξαφανίζεται. Η κόρη του Παύλου Μελά και της Ναταλίας Δραγούμη, η Ναταλία Μελά, γλύπτρια εις το επάγγελμα, παντρεύτηκε τον αξιότιμο Άρη Κωνσταντινίδη διάσημο αρχιτέκτονα της εποχής. Η ευτυχής αυτή ένωση έφερε στο κόσμο την Αλεξάνδρα Κωνσταντινίδη που παντρεύτηκε το διάσημο νομικό του μεσοπολέμου, Κωνσταντίνο Τσουκαλά. Ο γιος τους, Άγγελος Τσουκαλάς, μεταπολεμικά διατέλεσε δήμαρχος Αθηνών με την υποστήριξη της ΕΔΑ και υπουργός Δικαιοσύνης το 1970-73 επί Χούντας. Την ίδια εποχή στο Παρίσι, ο γιος του, Κωνσταντίνος Τσουκαλάς junior, χρίζονταν τακτικός καθηγητής στη Σορβόνη. Το 1976 υπό την καθοδήγηση του συναδέλφου του Σβορώνου εξέδωσε την ιδεολογία του ΠΑΣΟΚ. Ο τίτλος του έργου του *Εξάρτηση και Αναπαραγωγή, Ο ρόλος των εκπαιδευτικών μηχανισμών στην Ελλάδα*. Σήμερα ο Κ. Τσουκαλάς είναι βουλευτής του Σύριζα.³

ΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ

Στις 6/10/1904 οι δύο μεγαλύτερες εφημερίδες της εποχής η φιλοβασιλική «Σκριπ» και η αντιπολιτευόμενη στο βασιλιά, φιλο-Θεοτοκική «Εμπρός» κυκλοφόρησαν με πρωτοσέλιδη έκκληση του νεοσύστατου Μακεδονικού Κομιτάτου προς τον ελληνικό λαό. Φήμες ήθελαν το Μακεδονικό Κομιτάτο βιτρίνα του ελληνικού κράτους για επερχόμενες επιχειρήσεις επί μακεδονικού εδάφους. Κάτι σαν την Εθνική εταιρεία του 1896. Γενικός διοικητής του Μακεδονικού Κομιτάτου ορίστηκε ο εκδότης της εφημερίδας «Εμπρός» Δημήτριος Καλαποθάκης. Η εφημερίδα είχε καταγγείλει πολλάκις το στέμμα, ειδικά σε στρατιωτικά ζητήματα, και φήμες ήθελαν τον Δημήτριο Καλαποθάκη να συνδέεται με φιλικούς δεσμούς με τον υπουργό Εξωτερικών Ρωμανό.

Τέλη Ιούλη του 1904 αναχώρησε το πρώτο ένοπλο σώμα παρακρατικών υπό την ηγεσία του Θύμιου Καούδη, άμεσα διορισμένου από τον Δημήτριο Καλαποθάκη.

ΑΡΧΕΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1904, ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 3, ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ «ΕΜΠΡΟΣ» ΤΡΕΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΧΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΘΥΜΙΟΥ ΚΑΟΥΔΗ

Ο Δημήτριος Καλαποθάκης διέσχισε αργά το διάδρομο επιβλέποντας κάθε εκατοστό της γραμμής παραγωγής του. Πριν μπει στο γραφείο του έριξε μια ματιά στην αίθουσα στοιχειοθέτησης. Σε επτά μεγάλους πάγκους των τεσσάρων, προετοιμάζονταν τα επόμενα τεύχη. Κλικ. Ήχοι από ταμειακή μηχανή. Ανοίγει. Κλείνει. Πλουτίζει. Από την άκρη του διαδρόμου ακούγονταν οι ήχοι από τις μηχανές του τυπογραφείου. Ήδη τυπωνόταν πρωτοσέλιδο με αποκλειστικό από τη Μακεδονία. Χαμογέλασε αυτάρεσκα και έτριψε το μουστάκι του. Άνοιξε την πόρτα του γραφείου του και μπήκε. Πέταξε το καπέλο του στο βιενέζικο καναπέ και χύθηκε δίπλα του. Έβγαλε το μαντήλι του και σκούπισε τον ιδρώτα του. Αν νομίζει αυτό το κωλόπαιδο ο Ίωνας ότι θα τον τρομοκρατήσει είναι πολύ γελασμένος.

Έφερε το πλάνο στο μυαλό του. Ταμειακές μηχανές πήραν μπρος ξανά. Κλικ. Η σκέψη ξεκλείδωσε υπό τη μελωδία μελλοντικών υποσχέσεων. Κλικ. Στείλει στη Μακεδονία τον δικό σου, τον Καούδη. Κάνε τον συμμετοχό στο πλάνο. Βάλε τον να μαζέψει πληροφορίες για την περιοχή. Και μετά αγόρασε. Πριν προσαρτηθούν. Κλικ. Βάλε ντόπιους να δουλεύουν στα χωράφια για ένα κομμάτι ψωμί. Φέρε κρητικούς παρακρατικούς να τους φυλάνε. Πυροβόλησε όσους το παίζουν έξυπνοι. Κλικ. Πούλα τις πιο όμορφες ντόπιες στον Πιπινέλη. Άσε τον να γεμίσει τα μπουρδέλα του και ζήτα του προμήθεια. Κλικ και ξανά κλικ. Οι ταμειακές μηχανές κλείνουν και κάνουν απολογισμό. Βγαίνει κερδισμένος. Μοναδικό αγκάθι ο καριόλης ο γέρος και το μαλακισμένο του. Έχουν λυσοσάξει να βάλει επικεφαλής τον φλώρο τον Μελά.

Οικογένεια Δραγούμη. Μεγαλο-κτηματίες στη Μακεδονία. Πιθανοί εχθροί του πλάνου. Πιθανότητα να γίνουν μελλοντικοί σύμμαχοι σχεδόν μηδενική. Έχουν ήδη κάτι, ενώ αυτός δεν έχει τίποτα. Πρέπει να κινηθεί γρήγορα. Πρέπει να δημιουργήσει τετελεσμένα. Δεν πρέπει να φαίνεται ότι το κάνει. Δεν πρέπει να μπει στο μάτι των Δραγούμηδων πριν εξασφαλίσει ισχυρή προστασία για το πλάνο του. Κοίταξε τον φάκελο που ήταν πεταμένος στο τραπέζακι μπροστά του. Την τελευταία μέρα τον διάβαζε και τον ξαναδιάβαζε. Πάνω στο φάκελο υπήρχε η σφραγίδα του υπουργείου Εσωτερικών.

Ο Καλαποθάκης πήρε τον φάκελο στα χέρια του και έπαιξε μαζί του νευρικά. Το υπουργείο Εσωτερικών ήταν ένα τεράστιο μπουρδέλο. Δεκάδες φατρίες που πάλευαν διαρκώς η μια με την άλλη. Οι πάντες κατασκόπευαν τους πάντες και όλοι πουλούσαν μυστικά σε αυτόν. Όσον αφορά τις βρώμικες συνήθειες της καλής κοινωνίας ήταν ο γαμημένος Πάπας της βρωμιάς. Τον φάκελο αυτό τον είχε φέρει ένας άνθρωπος του Θεοτόκη.⁴ Ο φάκελος περιείχε μια γραπτή αναφορά για το νέο ειδύλλιο του κωλόπαιδου με την παντρεμένη κόρη του Μπενάκη. Ήταν γραμμένο έτσι όπως του άρεσε. Με πολλές ζουμερές λεπτομέρειες. Λάτρευε τη δουλειά του.

Άφησε τον φάκελο στο τραπέζακι. Δεν ήταν η ώρα να κάνει κάτι με αυτόν. Δεν έπρεπε να φαίνεται μέχρι να δημιουργήσει τετελεσμένα. Οι μηχανές πήραν ξανά μπρος. Κλικ. Πες εντάξει στους Δραγούμηδες και στείλε και τον Μελά. Δώσε του οδηγούς που δεν ξέρουν τον δρόμο. Κάνε τον να χαθεί. Να χάσει χρόνο. Στείλε μαζί του και τον Πύρτζα. Υποσχέσου του γη και κάνε τον συμμετοχό στο πλάνο. Βάλε τον να δουλεύει για σένα. Το παλικάρι έχει πίστη μόνο στα χρήματα. Στόχος η αποστολή του Μελά να αποτύχει. Κλικ και ξανά κλικ.

Ο Καλαποθάκης έτριψε αυτάρεσκα το μουστάκι του και ξανάπιασε τον φάκελο. Τον άνοιξε και άρχισε να διαβάζει. Τον κράτησε με το αριστερό του χέρι και βυθίστηκε στην ανάγνωση. Το δεξί του χέρι κινήθηκε αργά προς το παντελόνι του. Άνοιξε το φερμουάρ του και χάιδεψε το μέλος του. Το Κτήνος αντα-

Δημήτριος Καλαποθάκης. Τσιγκελωτό μουστάκι και έκφυλο βλέμμα σε συνδυασμό που σκοτώνει.

Ο Δημήτριος Καλαποθάκης ήταν γόνος πλούσιας οικογενείας εκ της Αρεόπολης της Ανατολικής Μάνης, ιδιαίτερης πατρίδας και των Μαυρομιχαλέων. Το 1881 με τη προσάρτηση της Θεσσαλίας, παράτησε τις πανεπιστημιακές του σπουδές στην Αθήνα και αναχώρησε για το Βόλο όπου εξέδιδε την πολιτικο-σατυρική εφημερίδα «Σατανάς». Πολιτικο-σατυρική σήμαινε σκάνδαλα πολιτικών γραμμένα με χιουμοριστικό τρόπο. Στα τέλη της δεκαετίας παράτησε το «Σατανά» και έβαλε μπρος την πιο σοβαρή «Σημεία», η οποία χρηματοδοτούνταν απ' ευθείας από τον τραπεζίτη και μετέπειτα πρωθυπουργό Στέφανο Σκουλούδη. Ο τελευταίος, εξελέγη το 1881 βουλευτής με το κόμμα του Τρικούπη. Μετά την ήττα του Τρικούπη, το 1896, εξέδωσε την εφημερίδα «Εμπρός», η οποία περνούσε από το ένα στρατόπεδο στο άλλο ανάλογα με τη συγκυρία, δίχως ποτέ να χάσει τον πολιτικο-σατυρικό χαρακτήρα της. Το 1904, χρονιά που διορίστηκε αρχηγός του Μακεδονικού Κομιτάτου, η εφημερίδα του ήταν μια από τις μεγαλύτερες σε κυκλοφορία εφημερίδες.⁵

Ο Νικόλαος Πιπινέλης ο γενάρχης της οικογένειας Πιπινέλη διατηρούσε εμπορικό οίκο εισαγωγών κι εξαγωγών στον Πειραιά. Γύρω στο 1875 άρχισε να αγοράζει γη στη Δραπετσώνα, στην περιοχή των Βούρλων. Εκείνη περίπου την εποχή έγινε η πρώτη σκούπα στην ιστορία της Ελλάδας για να μαζέψουν όλες τις εκδιδόμενες του Πειραιά και να τις κλείσουν σε ένα μεγάλο μπουρδέλο. Το μπουρδέλο αυτό αποφασίστηκε να χτιστεί στα Βούρλα, στην περιοχή που όλως τυχαίως είχε αγοράσει ο Πιπινέλης λίγο πιο πριν. Το μπουρδέλο θα ήταν ιδιοκτησία του Δήμου και εισπράκτοράς του, ποιος άλλος, ο Πιπινέλης. Το 1899 ο Νικόλαος Πιπινέλης ευτύχησε να γίνει πατέρας του Παναγιώτη Πιπινέλη. Ο Παναγιώτης Πιπινέλης, γιος του μεγαλύτερου νταβατζή της Ελλάδος, είχε λαμπρή σταδιοδρομία. Πρώτα έγινε βουλευτής της ΕΡΕ, αργότερα υπουργός Άμυνας και τέλος πρωθυπουργός της Ελλάδος το 1963.⁶

Ο Π. Μελάς με τα παιδιά του. Το κοριτσάκι στα γονατά του είναι η προγιαγιά του Κ. Τσουκαλά.

ποκρίθηκε και άρχισε να κουνιέται. Το έσφιξε στο χέρι του και το ένωσε να πάλλεται. Ένωσε γεμάτος από ζωή. Τέλειωσε στο μαντήλι του πριν φτάσει στην τελευταία σελίδα της αναφοράς.

Κοίταξε την ώρα. Δε χρειαζόταν. Ήξερε ότι είχε έρθει η ώρα του Κτήνους.

Στο βάθος ακούγονταν οι μηχανές του τυπογραφείου.

Κλικ...

ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΒΟΥΡΚΟ ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ ΜΕΛΑ. 28 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1904

Αναγκαζόμεθα διά κάθε πορείαν ν' αποτεινόμεθα εις τους τσοπάνους. Έως σήμερα περί τους 20 ανθρώπους γνωρίζουν την ύπαρξίν μας. Παρήλθαν 4 ημέραι και ευρισκόμεθα ακόμη πολύ μακράν από την Σαμαρίναν. Υπό τοιούτους όρους δεν είναι απίθανον ότι θα μας συμβή κάτι δυσάρεστον. Καταλαμβάνω ότι οι άνδρες μου αρχίζουν και απογοητεύονται και χάνουν το ηθικόν των, έχουν δίκαιον. Ούτε επί μιαν ώραν εβαδίσαμεν επί οιασδήποτε οδού. Διαρκώς ανεβοκατεβαίναμεν βουνά, φαράγγια κτλ., τα πόδια μας, τα δάκτυλα ιδίως και τα γόνατά μας υπέφεραν φρικτά, ο Κατσαμάκας δεν γνωρίζει καν τον δρόμον που πηγαίνει εις την Σαμαρίναν.⁷

30 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1904

Είμαι κατάκοπος, τα τσαρούχια μου επλήγωσαν τα πόδια, η ράχη μου πονεί, τα φυσεκλίκια μου, το κεμέρι, το περιστροφον, πιέζουν και πονούν φοβερά την μέσην μου, τα λουριά των διοπτρών και του χαρτοφύλακος μου κόπτουν τους ώμους μου. Ιππεύω το άλογόν του αλλά μετ' ολίγον γκρεμοτσακίζομαι μ' αυτό εις τον βραχώδη δρόμον έξω της Κρανιάς. Φαντάζομαι τον εαυτόν μου επιστρέφοντα εις την φωλέαν μου.⁸

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΡΑΒΑΡΙΤΗ, ΥΠΑΡΧΗΓΟΥ ΤΟΥ ΜΕΛΑ. ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ. 1η ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ 1904

«Ο αρχηγός μας σύρει μετά δυσκολίας τους πόδας του και η δυσκίνησία του αυτή είναι κάτι το αποκαρδιωτικό. Αν μας μπλέξη κάπου απόσπασμα, είμεθα καταδικασμένοι να χαθούμε όλοι αδόξως».⁹

11 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ, ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ Π. ΜΕΛΑ ΣΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ

«Τρέμω και συγκινούμαι σκεπτόμενος ότι εγώ, ο οποίος ουδέ μύγαν εσκεμμένως εσκότωσα ποτέ, από αύριον θα φονεύσω, θα δολοφονήσω ίσως και ανθρώπου ακόμη. Το πρωί πήγα στην εκκλησία. Μόνος εις το σκότος έκλαυσα με απελπισίαν. Ησθανόμην ως εις την κόλασιν και εντελώς μόνος. Ελησμόνησα όλον το ωραιόν και το υψηλόν και το ευγενές μέρος της αποστολής μου, και έβλεπα μόνον φόνους άγριους, δολιούς, ερήμωνιν οικογενειών, απελπισίαν γονέων, τέκνων, αδελφών».¹⁰

12 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1904, ΚΑΠΟΥ ΣΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

07.10 π.μ. Ο Λάκης Πύρζας καθόταν στην αυλή του σπιτιού και ακόνιζε ανέμελος τη μαχαίρα του. Στο βάθος της αυλής βρισκόταν το πτώμα του παιδιού που μόλις είχε σκοτώσει. Το σκότωσε μπροστά στη μάνα του όσο εκείνη τη βίαζαν λίγα μέτρα πιο μακριά. Οι άντρες του δεν είχαν τελειώσει ακόμη μαζί της. Τα ουρλιαχτά της συναντιόνταν με τα ουρλιαχτά της δεύτερης γυναίκας που βίαζαν οι υπόλοιποι δικοί του στο στάβλο. Τα ουρλιαχτά της μιας συμπλήρωναν τα ουρλιαχτά της άλλης. Συναντιόνταν και ολοκλήρωναν τη χαρούμενη μελωδία της φρίκης. Τη μελωδία της εθνικής μας ολοκλήρωσης. Ουρλιαχτά. Ο κόσμος τους ήταν ένας κόσμος από ουρλιαχτά. Ένας κόσμος φρίκης. Αυτόν τον κόσμο έφεραν μαζί τους όταν πέρασαν τα σύνορα.

Ο μαλάκας ο άντρας της ήταν εξαρχικός και πρώτο όνομα στις λίστες με τους προγραμμαμένους. Του ανήκαν βέβαια και τα μισά χωράφια της περιοχής. Σημείωσε στο χάρτη την περιοχή. Έφερε το πλάνο του Καλαποθάκη στο μυαλό του. Φαντάστηκε τον εαυτό του μετά τον πόλεμο καθισμένο σε μια ξύλινη καρέκλα μπροστά στην είσοδο του σπιτιού. Αυτός παντρεμένος με μια όμορφη ντόπια και μαλάκες να δουλεύουν στα χωράφια του. Ήταν μια καλή προοπτική. Θα πα-

Νικόλαος Πύρζας, γνωστός και ως Λάκης Πύρζας. Εδώ τον βλέπουμε να ποζάρει με γκλίτσα, φουστανέλα και τσαρούχια. Αν είχε και λίγες πιτσιλιές αίματος πάνω του, θα μπορούσε κάλλιστα να είναι το πρόσωπο του Μακεδονικού αγώνα. Δυστυχώς τον έφαγε ο Μελάς που είχε πιο γαμηστερή φορεσιά.

ρήγαγε τόνους από μαλακίες που θα τις έστελνε στον αδελφό του στη Φλώρινα και από εκεί στα υπόλοιπα Βαλκάνια. Θα γίνονταν γαμημένα πλούσιος.

Όταν πια τέλειωσε με τη μαχαίρα του είχε αρχίσει να βραδιάζει. Τα ουρλιαχτά της δεύτερης γυναίκας είχαν σταματήσει από ώρα. Από την πρώτη ακουγόταν μόνο ένα ανεπαίσθητο κλάμα. Ο βιασμός της θα συνέχιζε για ώρες. Μετά θα την σκότωναν. Ξαφνικά σκοτεινίασε. Ο φλώρος ο Μελάς είχε πάρει τον άντρα της για να τον σκοτώσει στο δάσος. Και όμως δεν είχε επιστρέψει ακόμη. Ο μαλάκας χέστηκε πάνω του. Νόμιζε ότι δεν θα χρειαζόταν να σκοτώσει. Πριν φτάσουν στο σπίτι τον έπιασε και του είπε: «Αν δεν τον περάσεις εσύ από μαχαίρι δεν είσαι αρχηγός μας. Οι άντρες δεν ακολουθούν αυτούς που δεν βρωμίζουν τα χέρια τους». Ο μαλάκας έτρεμε σαν κοριτσάκι. Όταν πια φτάσανε στο σπίτι σχεδόν δεν τον βαστούσαν τα πόδια του. Όταν σκότωνε τον μπάσταρδο τον κοίταζε. Ήταν λες και έβλεπε φάντασμα. Το πρόσωπο του Μελά ήταν κάτασπρο. Του είπε: «Σειρά σου αρχηγέ».

Το ευχαριστίοταν να βασανίζει τον πλούσιο μαλάκα. Ήταν τελείως εκτός του στοιχείου του. Από τότε που χάθηκαν για πρώτη φορά κυκλοφορούσε με λάσπες στα ρούχα, καταβεβλημένος, σχεδόν διαρκώς έτοιμος να λιποθυμήσει. Και να είχε πολύ πλάκα να τον βλέπεις να βγάζει βαρύγδουπους λόγους για το έθνος γεμάτος λάσπες, κουρασμένος, σ' έναν κόσμο που δεν γνώριζε. Ο κόσμος των ουρλιαχτών ήταν ο δικός του κόσμος. Αυτός ήταν ο γαμημένος βασιλιάς του και κανένας φλώρος από την Αθήνα δεν θα του έπαιρνε τη θέση.

Ξαφνικά από την άκρη του δάσους εμφανίστηκε ένας άντρας. Έσερνε τα πόδια του. Στο πρόσωπο είχε ξεραμένα σκατά. Στα ρούχα του είχε αίμα. Ήταν ο Παύλος Μελάς. Ο Πύρζας τον κοίταξε και χαμογέλασε. Έπειτα κοίταξε το άλογο του Μελά όπου βρισκόταν η μαύρη δερμάτινη τσάντα με τις λίρες.

Ξαναγύρισε στη μαχαίρα του. Ο κόσμος των ουρλιαχτών. Ο δικός του κόσμος. Μέσα σε αυτόν μια μαύρη δερμάτινη τσάντα γεμάτη λίρες. Χαμογέλασε πονηρά.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο Ίωνας κοίταξε το γέρο. Ο γέρος κοίταξε τον Ίωνα. Φαινόταν ευχαριστημένος. Ξαφνικά το πρόσωπο του γέρου συσπάστηκε φευγαλέα από μια ανεπαίσθητη κίνηση των χαρακτηριστικών του. Άλλη μια αποτυχημένη απόπειρα να του χαμογελάσει. Ο Παύλος, είπε ο γέρος, αύριο φτάνει στη Στάτιστα. Σταμάτησε. Πήρε ένα σύκο και το καθάρισε. Άρχισε να το μασάει. Αργά. Άνοιξε το στόμα και είπε: «εκεί θα συναντηθεί με έναν άνθρωπο του Καραβαγγέλη και θα γεμίσει τη λίστα του». Ο Ίωνας τον κοίταζε να τρώει. Αμίλητος. Στο μυαλό του είχε καρφωθεί η εικόνα του γέρου να πνίγεται από τα γαμημένα σύκα του.

1. Περί Δραγούμηδων διαβάσαμε στα ανάλογα λήμματα της Wikipedia.
2. Ως γέρος αναφέρεται ο Στέφανος Δραγούμης.
3. Όλα τα παραπάνω τα βρήκαμε στο λήμμα «Οικογένεια Δραγούμη» στη Wikipedia. Με ένα κλικ στο όνομα του άντρα της εγγονής του Μελά αποκαλύπτεται ότι είναι ο παππούς του Κ. Τσουκαλά.
4. Ο Γ. Θεοτόκης ήταν πρωθυπουργός της Ελλάδος κατά την περίοδο που εξελίσσεται η ιστορία μας. Για την κόντρα του με την οικογένεια Δραγούμη μπορείτε να διαβάσετε στο προηγούμενο μέρος.
5. Εδώ μας βοήθησε για ακόμη μια φορά το λήμμα Wikipedia για τον Δ. Καλαποθάκη. Επίσης διαβάσαμε το άρθρο της Χαράς Τζαναβάρα, «Η πονεμένη ιστορία του Εμπρός», *Εφημερίδα των Συντακτών*, 06/03/2016.
6. Βλ. Τέτη Σώλου, «Κάτι να μείνει από μένα», *Πόρνες στα Βούρλα*, εκδ. Ars Libri. Στη Wikipedia βρήκαμε ότι ο Νικόλαος ήταν πατέρας του Παναγιώτη.
7. Λιθοξόου, Αντιμακεδονικός Αγώνας. Βρίσκεται σε ηλεκτρονική μορφή στο <http://www.lithoksou.net/p/6-o-paylos-melas>
8. Λιθοξόου, ό.π.
9. Λιθοξόου, ό.π.
10. Λιθοξόου, ό.π.